

DOI

Izvorni naučni rad

Original scientific paper

Primljeno 23. 04. 2023.

Prof. dr. Edina Solak

Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici
edina.solak@unze.ba

Doc. dr. Mirza Bašić

Filozofski fakultet Univerziteta u Zenici
mirza.basic@unze.ba

Amina Hadžimejlić, MA

aminafilan97@gmail.com

NEKA ZAPAŽANJA U VEZI S PROŠIRENIM GLAGOLSKIM ADVERBIJALIMA UZROČNOGA ZNAČENJA U SAVREMENOME TURSKOM JEZIKU¹

Sažetak

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika padežnim nastavkom za ablativ može se u određenim kontekstualnim situacijama označavati i značenje uzroka. Stoga se i uzročne adverbijalne skupine mogu derivirati dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom i u kojima funkciju upravnoga člana imaju glagolske imenice na -Dik / -(y)AcAk. Cilj rada jeste, na temelju

¹ Ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjeni i dopunjeni oblik jednoga poglavlja magistarskoga rada *Gramatičke i značenjske strukture proširenih glagolskih adverbijala uzročnoga značenja u romanima Kemala Tahira*, koji je kandidatkinja Amina Hadžimejlić odbranila na Filozofskome fakultetu Univerziteta u Zenici 10. 11. 2022. godine pred komisijom koju su činili prof. dr. Edina Solak, prof. dr. Adnan Kadrić i mentor doc. dr. Mirza Bašić. Jedno poglavlje navedenoga magistarskog rada bavi se analizom proširenih glagolskih adverbijala uzročnoga značenja koji se deriviraju dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s finitnim predikatom, a ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjenu, korigiranu i dopunjenu verziju toga poglavlja.

*konkretnih (kon)tekstualnih primjera, analizirati gramatičke i značenjske strukture adverbijalnih skupina uzroka koje se izvode dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s finitnim predikatom. Kontrastivnom analizom, u okviru koje se analiziraju i značenjski bliske sintaksičke konstrukcije u bosanskome jeziku, pokušava se ukazati na sličnosti i razlike u okviru sintaksičkih konstrukcija kojima se iskazuje značenje uzroka u dva genetski i tipološki različita jezika. Temeljni izvor analize čine romani Kemala Tahira pod naslovom *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı*.*

Ključne riječi: turski jezik, bosanski jezik, adverbijalne skupine uzroka, padežni nastavak za ablativ, imenske ishodišne rečenice

Uvod

Imenske rečenice jesu rečenice u kojima funkciju predikata ima imenska riječ ili imenska skupina. U gramatičkoj strukturi turskoga jezika imenske rečenice klasificiraju se u dvije skupine. Prvu skupinu čine imenske rečenice s pomoćnim glagolom *imek (biti)*, dok se u drugu skupinu uvrštavaju imenske rečenice s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se) / yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)* (v. Karademir, 2015: 205).

U ovome se radu analiziraju gramatičke i značenjske strukture proširenih glagolskih adverbijala uzročnoga značenja koji se izvode dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na leksičko jezgro koje čini imenska skupina koja u procesu nominalizacije² nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice s finitnim predikatom. Analiza se temelji na konkretnim (kon)tekstualnim primjerima iz romanâ Kemala Tahira pod naslovom *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı* i podijeljena je u tri dijela. U prvome se dijelu analiziraju gramatičke i značenjske osobitosti uzročnih adverbijalnih skupina koje se deriviraju dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s

² U turskome jeziku nominalizacija predstavlja proces u okviru kojega se ishodišna rečenica s finitnim predikatom preoblikuje u imensku skupinu u kojoj glagolska imenica preuzima funkciju upravnoga člana (v. Čaušević, 2018: 57–58).

pomoćnim glagolom *imek (biti)*. Drugi dio analize bavi se adverbijalnim skupinama uzroka koje se tvore dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se) / yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)*, a u trećem dijelu analize govori se o proširenim glagolskim adverbijalima uzročnoga značenja koji nisu neposredno povezani s finitnim predikatom, već su podređeni korelativnome predikatu koji čini odgovarajući infinitni glagolski oblik. Svi pojmovi koji se navode u radu, a koji imaju rodni značaj i rodno obilježje, obuhvataju na jednak način i ženski i muški rod bez obzira na to da li se navode u ženskome ili muškome rodu. Autori rada potpisuju sve prijevode koji se navode u analizi primjera.

Prošireni glagolski adverbijali uzročnoga značenja koji se deriviraju dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s pomoćnim glagolom *imek (biti)*

Turske imenske rečenice s pomoćnim glagolom *imek (biti)* značenjski su bliske bosanskim imenskim rečenicama s pomoćnim glagolom *biti*. U gramatičkoj strukturi turskoga jezika imenski predikat jeste sintaksička konstrukcija koja se sastoji od dvije komponente, a to su leksičko jezgro i kopulativni glagol *imek (biti)*. Leksičko jezgro jeste imenska dopuna kopulativnoga glagola *imek (biti)*. Nenaglašeni oblik kopulativnoga glagola *imek (biti)* dodaje se na leksičko jezgro, odnosno na imensku dopunu koja ima funkciju predikatske lekseme ili pak predikatske sintagme (v. Karaağaç, 2011: 108; Topal, 2012: 650; Čaušević & Kerovec, 2021: 42–44). Uzročne adverbijalne skupine mogu se izvoditi dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih rečenica s pomoćnim glagolom *imek (biti)*.

- (1) Ben *o ipin cambazı olmadığundan* karının yüreğindeki kötülüğü sezemedim. (EŞM: 84) / Ja nisam mogao primijetiti zlobu u duši žene *jer nisam prepredenjak u tim stvarima*.
- (2) Sen *yeni olduğundan* biraz çokça ver. (EŞM: 74) / Ti daj malo više *zato što si novi*.

(3) *Evliya gibi adam olduğundan elini paraya sürmez bile hiç...* (YA: 223) / Njega nikako ne zanima novac *jer je čovjek poput evlije...*

(4) *Biz taşralı olduğumuzdan kokain mokain bilmeyiz.* (EŞM: 330) / *Budući da smo provincijalci*, mi nemamo pojma šta je kokain i slično.

(5) *Hukukçu olduğunuzdan siz daha iyisini anlarsınız.* (YA: 145) / Vi ćete još bolje razumjeti *jer ste pravnik*.

U primjerima (1), (2), (3), (4) i (5) adverbijalne skupine uzročnoga značenja izvode se dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s pomoćnim glagolom *imek (biti)*. Primjećuje se kako pomoćni glagol *olmak (biti / postati)* mijenja kopulativni glagol *imek (biti)* u procesu preobliske imenske ishodišne rečenice s finitnim predikatom u imensku skupinu u kojoj glagolska imenica na *-Dik* preuzima funkciju upravnoga člana. U primjeru (1) uzročna adverbijalna skupina derivira se dodavanjem ablativnoga sufiksa na imensku skupinu *ben o ipin cambazı ol-ma-diğ-im* [*to da / što ja nisam prepredenjak u tim stvarima (dosl. to da / što ja nisam akrobat tog konopca)*], koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice *Ben o ipin cambazı değil-im* [*Ja nisam prepredenjak u tim stvarima (dosl. Ja nisam akrobat tog konopca)*]. Imenski predikat ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu sastoji se od dvije komponente. Prva komponenta jeste leksičko jezgro koje sačinjava sintagma *o ipin cambazı* [*prepredenjak u tim stvarima (dosl. akrobat tog konopca)*], dok drugu komponentu čini imenska negacija *değil*³ na koju se dodaje lični nastavak za prvo lice jednine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek (biti)*. *Budući da* u imenskoj skupini pomoćni glagol *olmak (biti / postati)* mijenja kopulativni glagol *imek (biti)*, negiranje sadržaja imenske skupine

³ U gramatičkoj strukturi turskoga jezika sadržaj imenske rečenice s pomoćnim glagolom *imek (biti)* negira se imenskom negacijom *değil*, koja je, zapravo, modalna riječ koja nosi odrično značenje (v. Mihajlov, 1965: 60–61; Dizdaroğlu, 1976: 155; Özmen, 2000: 191–194; Čaušević & Kerovec, 2021: 71–73).

iskazuje se dodavanjem negacijskoga sufiksa *-mA*⁴ na korijen pomoćnoga glagola *olmak* (*biti* / *postati*). Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu jeste u prezentu, zbog čega glagolska imenica na *-Dik*, koja pokriva sferu sadašnjosti i prošlosti, preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja ulazi u sastav proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja. Imenski predikat ishodišne rečenice jeste u prvome licu jednine te se prisvojni sufiks za prvo lice jednine dodaje na glagolsku imenicu na *-Dik*. Na taj se način naznačava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i imenskim predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja preuzima funkciju leksičkoga jezgra proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja. Finitni predikat kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena jeste glagol *sezmek* (*osjećati* / *osjetiti*, *naslućivati* / *naslutiti*, *primjećivati* / *primijetiti*), koji je u prvome licu jednine analitičke forme nemogućnosti⁵ određenoga perfekta⁶. Upravni član uzročne adverbijalne skupine i finitni predikat kojem je ona podređena jesu u prvome licu jednine, što ukazuje na činjenicu da je upravni član proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja istovjetan u kategoriji lica i broja s finitnim predikatom, te da lična zamjenica prvoga lica jednine ima funkciju subjekta adverbijalne skupine uzroka i finitnoga predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (2) prošireni glagolski adverbijal uzroka tvori se dodavanjem nastavka za ablativ na imensku skupinu *sen yeni ol-duğ-un* (*to da* / *što si ti novi*), koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Sen yeni-sin* (*Ti si novi*). Imenski

⁴ U turskome jeziku glagolska negacija naznačava se dodavanjem sufiksa za negaciju *-mA* na korijen ili osnovu glagola (v. Hatiboğlu, 1981: 112; Bozkurt, 1992: 368; İlhan & Kabadayı, 2017: 61–63).

⁵ U turskome jeziku analitička forma nemogućnosti izvodi se dodavanjem konverbnoga sufiksa *-A* i sufiksa za negaciju *-mA* na korijen ili osnovu osnovnoga glagola. Analitičkom formom nemogućnosti naznačava se da subjekt nije sposoban realizirati radnju koja se iskazuje glagolom (v. Čaušević, 1996: 307; Kara, 2011: 1430).

⁶ Određeni perfekt jeste jednostavno glagolsko vrijeme kojim se označava radnja koja se realizirala prije trenutka govora i kojoj je govornik svjedočio ili je pak aktivno učestvovao u njenoj realizaciji (v. Gencan, 2007: 321–322).

predikat ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu sastoji se od leksičkoga jezgra, koje čini leksema *yeni* (*nov*), i ličnoga nastavka za drugo lice jednine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek* (*biti*). U procesu preoblike imenske ishodišne rečenice s finitnim predikatom u imensku skupinu pomoćni glagol *olmak* (*biti / postati*) zamjenjuje pomoćni glagol *imek* (*biti*). Na korijen pomoćnoga glagola *olmak* (*biti / postati*) dodaje se glagolska imenica na *-Dik* jer se imenski predikat ishodišne rečenice navodi u prezentu, a već je navedena konstatacija da glagolska imenica na *-Dik* pokriva sferu sadašnjosti i prošlosti. Isto tako, na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje se prisvojni sufiks za drugo lice jednine kojim se označava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom imenske ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav adverbijalne skupine uzroka. Funkciju finitnoga predikata kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena obavlja glagol *vermek* (*davati / dati*), koji je u drugome licu jednine imperativne forme, koja u gramatičkoj strukturi turskoga jezika predstavlja glagolski način kojim se iskazuje naredba ili molba za izvršenje određene djelatnosti (v. Ercilasun, 1995: 61; Gülensoy, 1995: 185; Çiçek, 2014: 339–342). Dakle, upravni član uzročne adverbijalne skupine i finitni predikat kojem je ona podređena jesu u drugome licu jednine, što pokazuje da je upravni član adverbijalne skupine uzroka istovjetan u kategoriji lica i broja i s finitnim predikatom, te da lična zamjenica drugoga lica jednine obavlja funkciju subjekta proširenoga glagolskog adverbijala uzroka i finitnoga predikata kojem je on podređen.

U primjeru (3) adverbijalna skupina uzroka izvodi se dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imensku skupinu (*o*) *evliya gibi adam ol-duğ-u* [*to da / što je (on) čovjek poput evlije*], koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice (*O*) *evliya gibi adam-đır* [(*On*) *je čovjek poput evlije*]. Sintagma *evliya gibi adam* (*čovjek poput evlije*) čini leksičko jezgro, odnosno imensku dopunu imenskoga predikata ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu, dok druga komponenta imenskoga predikata ishodišne rečenice jeste lični nastavak za treće lice jednine

nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek (biti)*. U procesu nominalizacije, u okviru kojega se imenska ishodišna rečenica preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav uzročne adverbijalne skupine, pomoćni glagol *imek (biti)* zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak (biti / postati)*, na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-DIk*, koja preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine zato što se ishodišna rečenica navodi u prezentskome obliku. Na glagolsku imenicu na *-DIk* dodaje se prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatim imenske ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja preuzima funkciju leksičkoga jezgra proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja. Funkciju finitnoga predikata kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena ima frazem *el(ini) sürmemek*, koji je u trećem licu jednine prezenta na *-r⁷* i za koji se navodi da se povezuje s konceptom pasivnosti i nezainteresiranosti u okviru kojega nosi značenje *ne pokazivati interesovanje, ne zanimati se, ne biti zainteresiran* (v. Adıgüzel, 2016: 98; Bašić, 2019: 172–173). Upravni član adverbijalne skupine uzroka i finitni predikat kojem je ona podređena jesu u trećem licu jednine. To ukazuje na činjenicu da su upravni član adverbijalne skupine i finitni predikat identični u kategoriji lica i broja te da lična zamjenica trećega lica jednine obavlja funkciju subjekta uzročne adverbijalne skupine i finitnoga predikata kojem je ona podređena.

U primjeru (4) adverbijalna skupina uzročnoga značenja nastaje dodavanjem ablativnoga sufiksa na imensku skupinu *biz taşralı ol-duğ-umuz (to da / što smo mi provincijalci)*, koja je rezultat preoblike imenske ishodišne rečenice *Biz taşralı-yız (Mi smo provincijalci)*. Leksema *taşralı (provincijalac)* čini leksičko jezgro imenskoga predikata ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja. Drugu komponentu imenskoga predikata ishodišne rečenice čini lični

⁷ Present na *-r* predstavlja jednostavno glagolsko vrijeme kojim se označava trajna radnja koja se kontinuirano ponavlja prelazeći u svojstvo i naviku (v. Ergin, 1993: 291–292).

nastavak za prvo lice množine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek (biti)*. U procesu preoblike imenske ishodišne rečenice u imensku skupinu pomoćni glagol *imek (biti)* zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak (biti / postati)*. Imenska ishodišna rečenica koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu jeste u prezentskome obliku, zbog čega glagolska imenica na *-Dik* ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja preuzima funkciju leksičkoga jezgra adverbijalne skupine uzroka. Na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje se prisvojni sufiks za prvo lice množine kojim se označava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine identični u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom imenske ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav proširenoga glagolskog adverbijala uzroka. Funkciju finitnoga predikata kojem je adverbijalna skupina uzroka podređena ima glagol *bilmek (znati, saznati, razumijevati / razumjeti, poznavati / poznati)*, koji je u odričnome obliku prvoga lica množine prezenta na *-r*. Upravni član adverbijalne skupine uzroka i finitni predikat jesu u prvome licu množine, a to pokazuje da je upravni član uzročne adverbijalne skupine istovjetan u kategoriji lica i broja i s finitnim predikatom, te da lična zamjenica prvoga lica množine ima funkciju subjekta proširenoga glagolskog adverbijala uzroka i finitnoga predikata kojem je adverbijalna skupina podređena.

U primjeru (5) prošireni glagolski adverbijal uzročnoga značenja nastaje dodavanjem padežnoga sufiksa za ablativ na imensku skupinu (*siz*) *hukukçu ol-duğ-unuz [to da / što ste (vi) pravnik]*, koja je rezultat preoblike imenske ishodišne rečenice (*Siz*) *hukukçu-sunuz [(Vi) ste pravnik]*. Leksema *hukukçu (pravnik)* jeste imenska dopuna imenskoga predikata ishodišne rečenice, a drugu komponentu čini lični nastavak za drugo lice množine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek (biti)*. U procesu preoblike imenske ishodišne rečenice u imensku skupinu pomoćni glagol *imek (biti)* zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak (biti / postati)*. Imenski predikat ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu navodi se u prezentskome obliku te glagolska imenica na *-Dik* ima funkciju upravnoga člana imenske skupine koja ulazi u sastav uzročne adverbijalne skupine. Na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje se

prisvojni sufiks za drugo lice množine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom imenske ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja preuzima funkciju leksičkoga jezgra adverbijalne skupine uzročnoga značenja. Funkciju finitnoga predikata kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena obavlja glagol *anlamak* (*razumijevati / razumjeti, shvatati / shvatiti*), koji je u drugome licu množine prezenta na *-r*. Upravni član uzročne adverbijalne skupine i finitni predikat kojem je ona podređena jesu u drugome licu množine. To pokazuje da je upravni član adverbijalne skupine uzroka identičan u kategoriji lica i broja i s finitnim predikatom te da lična zamjenica drugoga lica množine obavlja funkciju subjekta uzročne adverbijalne skupine i finitnoga predikata kojem je ona podređena.

U prijevodu primjera (1), (2), (3), (4) i (5) primjećuje se da se kao prijevodni ekvivalenti navode uzročne zavisne klauze koje se za glavnu klauzu vežu veznicima *jer*, *zato što* i *budući da*, koji se uvrstavaju u skupinu općih uzročnih veznika koji nisu kontekstualno uvjetovani i koji “mogu obilježavati uzrok kao općenitu, tipološki neizdiferenciranu značenjsku kategoriju” (Jahić, Halilović & Palić, 2000: 431). U primjerima (1), (3) i (5) može se vidjeti da opći uzročni veznik *jer* uvodi uzročne zavisne klauze u postpoziciji u odnosu na glavnu klauzu. U primjeru (4) uočava se da opći uzročni veznik *budući da* uvodi uzročnu zavisnu klauzu u prepoziciji u odnosu na glavnu klauzu. U primjeru (2) primjećuje se da opći uzročni veznik *zato što* uvodi uzročnu zavisnu klauzu u postpoziciji u odnosu na glavnu klauzu. Kada je u pitanju opći uzročni veznik *zato što*, on “nema pozicijskih ograničenja (uvodi zavisne klauze i u prepoziciji i u postpoziciji)” (Jahić, Halilović & Palić, 2000: 432). S druge strane, opći uzročni veznici *jer* i *budući da* pozicijski su ograničeni. Opći uzročni veznik *jer* uvodi uzročne zavisne klauze samo u postpoziciji u odnosu na glavnu ili osnovnu klauzu, dok opći uzročni veznik *budući da* uvodi uzročne zavisne klauze samo u prepoziciji u odnosu na glavnu ili pak osnovnu klauzu.

(6) *Kendisi biraz kekeme olduğundan* yerine Kadir konuşacak. (YA: 104) / *Budući da je on malo mucav*, umjesto njega pričat će Kadir.

(7) Kağıtları sana her zaman Nedime getirirmiş. Bu sefer *hasta olduğundan* Kamil Bey getirmiş. (EŞİ: 313) / Papire ti je uvijek donosila Nedima. Ovoga puta donio ih je Kamil *jer je ona bolesna*.

I u primjerima (6) i (7) prošireni glagolski adverbijali uzročnoga značenja nastaju dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje su rezultat preoblake imenskih ishodišnih rečenica s pomoćnim glagolom *imek (biti)*. Za razliku od primjera od (1) do (5), u kojima je identičan subjekt uzročne adverbijalne skupine i finitnoga predikata kojem je ona podređena, u primjerima (6) i (7) uočava se da nije identičan subjekt adverbijalne skupine uzroka i finitnoga predikata kojem je ona podređena. U primjeru (6) uzročna adverbijalna skupina derivira se dodavanjem padežnoga sufiksa za ablativ na imensku skupinu *kendisi biraz kekeme ol-duğ-u (to da / što je on malo mucav)*, koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice *Kendisi biraz kekeme-dir (On je malo mucav)*. Sintagma *biraz kekeme (malo mucav)* jeste leksičko jezgro, odnosno imenska dopuna imenskoga predikata ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav uzročne adverbijalne skupine. Drugu komponentu imenskoga predikata ishodišne rečenice čini lični nastavak za treće lice jednine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek (biti)*. U sastavu imenske skupine pomoćni glagol *olmak (biti / postati)* zamjenjuje pomoćni glagol *imek (biti)*, a glagolska imenica na *-Dik* preuzima funkciju upravnoga člana jer je imenski predikat ishodišne rečenice u prezentskome obliku. Na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje se prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se pokazuje da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja preuzima funkciju leksičkoga jezgra adverbijalne skupine uzroka. Funkciju finitnoga predikata kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena obavlja glagol *konuşmak (govoriti, pričati)*, koji je u trećem licu jednine futura na *-(y)AcAk*, kojim se označava kategorična budućnost, odnosno radnja koja će se neizostavno realizirati nakon trenutka govora (v. Korkmaz, 1959: 168–169; Čaušević, 1996: 250–253). Bez obzira na to što su u trećem licu jednine i upravni član uzročne adverbijalne skupine i

finitni predikat kojem je ona podređena, može se primijetiti distinkcija između subjekta adverbijalne skupine uzroka i subjekta finitnoga predikata kojem je ona podređena. Funkciju subjekta uzročne adverbijalne skupine ima prisvojno-povratna zamjenica *kendi* (*sâm, lično*)⁸, dok vlastita imenica *Kadir* obavlja funkciju subjekta finitnoga predikata kojem je adverbijalna skupina uzroka podređena.

U primjeru (7) adverbijalna skupina uzročnoga značenja tvori se dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imensku skupinu (*o*) *hasta ol-duğ-u* [*to da / što je (ona) bolesna*], koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*O*) *hasta-dir* [(*Ona*) *je bolesna*]. Leksema *hasta* (*bolesnik, bolestan*) jeste leksičko jezgro imenskoga predikata ishodišne rečenice, dok je druga komponenta lični nastavak za treće lice jednine nenaglašenoga prezentskog oblika pomoćnoga glagola *imek* (*biti*). U procesu preoblike imenske ishodišne rečenice u imensku skupinu koja ulazi u sastav uzročne adverbijalne skupine pomoćni glagol *imek* (*biti*) zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak* (*biti / postati*), na čiji se korijen dodaje glagolska imenica na *-Dik*, koja preuzima funkciju upravnoga člana imenske skupine jer se imenski predikat ishodišne rečenice navodi u prezentskome obliku. Na glagolsku imenicu na *-Dik* dodaje se prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član uzročne adverbijalne skupine istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatim imenske ishodišne rečenice koja se u procesu nominalizacije preoblikuje u imensku skupinu koja ima funkciju leksičkoga jezgra proširenoga glagolskog adverbijala uzročnoga značenja. Finitni predikat kojem je uzročna adverbijalna skupina podređena jeste glagol *getirmek* (*donositi / donijeti, dopremati / dopremiti*), koji je u trećem licu jednine neodređenoga perfekta⁹. Uprkos tome što su u trećem licu jednine i upravni član

⁸ Prisvojno-povratna zamjenica *kendi* može se upotrebljavati u pridjevskoj i imeničkoj funkciji. Kada se upotrebljava u imeničkoj funkciji, značenjski je bliska bosanskoj odredbenoj zamjenici *sâm / lično* (v. Čaušević, 1996: 163–166; Ceritoğlu, 2014: 354; Güven, 2015: 343–344).

⁹ Neodređeni perfekt jeste jednostavno glagolsko vrijeme kojim se označava radnja koja se realizirala prije trenutka govora, ali radnja čijoj realizaciji govornik nije svjedočio niti je aktivno učestvovao u njoj realizaciji (v. Korkmaz, 2007: 75; Bulduk, 2018: 228).

adverbijalne skupine uzroka i finitni predikat kojem je ona podređena, uočava se distinkcija kada je u pitanju subjekt uzročne adverbijalne skupine i subjekt finitnoga predikata. Lična zamjenica trećega lica jednine jeste subjekt uzročne adverbijalne skupine, dok sintagma *Kamil Bey (gospodin Kamil)* obavlja funkciju subjekatske sintagme finitnoga predikata kojem je adverbijalna skupina uzroka podređena.

Kada se govori o značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskome jeziku, može se vidjeti da se i u prijevodu primjera (6) i (7) navode uzročne zavisne klauze koje se za glavnu klauzu vežu općim uzročnim veznicima *budući da* i *jer*. U primjeru (6) opći uzročni veznik *budući da* uvodi uzročnu zavisnu klauzu u prepoziciji u odnosu na glavnu klauzu. U primjeru (7) opći uzročni veznik *jer* uvodi uzročnu zavisnu klauzu u postpoziciji u odnosu na glavnu klauzu.

Prošireni glagolski adverbijali uzročnoga značenja koji se deriviraju dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se) / yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)*

Imenske rečenice s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se)* klasificiraju se u dvije podskupine. U prvu se podskupinu uvrštavaju imenske rečenice s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se)* kojima se iskazuje egzistiranje u prostoru, dok drugu podskupinu čine imenske rečenice s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se)* kojima se izražava kategorijalna prisvojnost i pripadnost (v. Demir, 2006: 450; Çakmak, 2013: 464–465). Navedene imenske rečenice negiraju se negacijskim predikativom *yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)*, koji u odričnim rečenicama zamjenjuje predikativ *var (ima, postoji, nalazi se)* (v. Čaušević & Kerovec, 2021: 69–70). Uzročne adverbijalne skupine mogu se izvoditi dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se) / yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)*.

(8) Tahta ev iki katlıydı ama, küçücüktü. *İki yanında iki büyük bahçe olduğundan yapayalnızdı.* (YA: 163) / Drvena

kuća bila je na dva sprata, ali je, ipak, bila pomala. Bila je potpuno usamljena *jer su na dvije strane pored nje bila dva velika dvorišta*.

(9) *Bizim şimdiye kadar hiç kızımız olmadığından kız istiyorduk.* (EŞM: 257) / *Željeli smo kćer jer dosad nismo imali kćer.*

U primjeru (8) prošireni glagolski adverbijal uzročnoga značenja nastaje dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imensku skupinu *iki yanında iki büyük bahçe ol-duğ-u* (*to da / što su na dvije strane pored nje bila dva velika dvorišta*), koja je rezultat preoblike imenske ishodišne rečenice *İki yanında iki büyük bahçe var-dı* (*Na dvije strane pored nje bila su dva velika dvorišta*). Primjećuje se da se navedena uzročna adverbijalna skupina derivira dodavanjem ablativnoga sufiksa na imensku skupinu koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice s predikativom *var* (*ima, postoji, nalazi se*) kojom se označava egzistiranje u prostoru. U procesu preoblike imenske ishodišne rečenice u imensku skupinu koja ulazi u sastav uzročne adverbijalne skupine predikativ *var* (*ima, postoji, nalazi se*) zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak* (*biti / postati*). U primjeru (9) adverbijalna skupina uzroka izvodi se dodavanjem nastavka za ablativ na imensku skupinu *bizim şimdiye kadar hiç kızımız ol-ma-dığ-ı* [*to da / što dosad mi nismo imali kćer* (*dosl. to da / što dosad naša kći nije postojala*)], koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice *Bizim şimdiye kadar hiç kızımız yok-tu* [*Mi dosad nismo imali kćer* (*dosl. Dosad naša kći nije postojala*)]. Uočava se kako se navedena adverbijalna skupina uzroka tvori dodavanjem ablativnoga nastavka na imensku skupinu koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice s predikativom *yok* (*nema, ne postoji, ne nalazi se*) kojom se negira imenska rečenica prisvojnoga značenja. U procesu nominalizacije, u okviru kojega se imenska ishodišna rečenica preoblikuje u imensku skupinu koja ulazi u sastav proširenoga glagolskog adverbijala uzroka, predikativ *yok* (*nema, ne postoji, ne nalazi se*) zamjenjuje se pomoćnim glagolom *olmak* (*biti / postati*) te se negacija označava dodavanjem negacijskoga sufiksa *-mA* na korijen navedenoga pomoćnog glagola.

Kada su u pitanju značenjski bliske sintaksičke konstrukcije u bosanskome jeziku, može se primijetiti kako se i u prijevodu navedenih primjera navode uzročne zavisne klauze koje se za glavnu klauzu vežu općim uzročnim veznikom *jer*. I u ovim primjerima opći uzročni veznik *jer* uvodi uzročne zavisne klauze u postpoziciji u odnosu na glavnu klauzu.

Prošireni glagolski adverbijali uzročnoga značenja s ablativnim sufiksom koji su podređeni infinitnim glagolskim oblicima

U gramatičkoj strukturi turskoga jezika infinitni glagolski oblici predstavljaju sintaksičke konstrukcije u kojima infinitni predikat ima funkciju upravnoga člana. Takve sintaksičke konstrukcije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom i predstavljaju sredstvo za izvorni turski način izražavanja rečenične subordinacije (v. Čaušević, 2018: 54–55). U određenim kontekstualnim situacijama adverbijalne skupine uzroka koje nastaju dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica mogu biti podređene infinitnim glagolskim oblicima. U takvim primjerima adverbijalna skupina uzroka nije neposredno povezana s finitnim predikatom, već je podređena infinitnome glagolskom obliku.

(10) İkinciye doğru, *gözünün biri kör olduğundan*, tavuk gibi yan bakan bir herif dayandı kapaıya. (YA: 101) / Poslijepodne je bahnuo neki čovjek koji škilji kao kokoš *jer ne vidi na jedno oko*.

U primjeru (10) prošireni glagolski adverbijal uzročnoga značenja nije neposredno povezan s finitnim predikatom, već je podređen infinitnome glagolskom obliku. Primjećuje se da se uzročna adverbijalna skupina izvodi dodavanjem nastavka za ablativ na imensku skupinu *gözünün biri kör ol-duğ-u* [*to da / što ne vidi na jedno oko (dosl. to da / što je njegovo jedno oko slijepo)*], koja u procesu nominalizacije nastaje preoblikom imenske ishodišne rečenice *Gözünün biri kör* [*On ne vidi na jedno oko (dosl. Njegovo je jedno oko slijepo)*]. Može se primijetiti da adverbijalna skupina uzroka nije neposredno povezana s finitnim predikatom, već je podređena infinitnome glagolskom obliku. U

navedenoj rečenici kompozitni glagol *kapıya dayanmak* [*dolaziti / doći nenajavljen, dolaziti / doći iznenada, bahnuti (dosl. naslanjati se / nasloniti se na vrata)*] ima funkciju finitnoga predikata, sintagma *ikindiye doğru* [*poslijepodne (dosl. pred ikindiju)*] obavlja funkciju adverbijalne odredbe vremena, dok sintagma *gözünüñ biri kör olduğundan tavuk gibi yan bakan bir herif* [*neki čovjek koji škilji kao kokoš jer ne vidi na jedno oko (dosl. neki čovjek koji gleda ustranu kao kokoš jer je njegovo jedno oko slijepo)*] preuzima funkciju subjekatske sintagme. Subjekatska sintagma sastoji se od dva člana. Prvi je upravni član koji čini sintagma *bir herif* (*neki čovjek*), a drugi je član participska atributska konstrukcija *gözünüñ biri kör olduğundan tavuk gibi yan bak-an* [*koji škilji kao kokoš jer ne vidi na jedno oko (dosl. koji gleda ustranu kao kokoš jer je njegovo jedno oko slijepo)*], koja u procesu atribucije¹⁰ nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Gözünüñ biri kör olduğundan tavuk gibi yan bak-ar* [*On škilji kao kokoš jer ne vidi na jedno oko (dosl. On gleda ustranu kao kokoš jer je njegovo jedno oko slijepo)*]. To ukazuje na činjenicu da uzročna adverbijalna skupina nije neposredno povezana s kompozitnim glagolom *kapıya dayanmak* [*dolaziti / doći nenajavljen, dolaziti / doći iznenada, bahnuti (dosl. naslanjati se / nasloniti se na vrata)*], koji ima funkciju finitnoga predikata, već je podređena kompozitnome glagolu *yan bakmak* (*škiljiti, gledati ustranu, gledati poprijeko*), koji preuzima funkciju upravnoga člana participske atributske konstrukcije koja je atributski član sintagme koja ima funkciju subjekatske sintagme temeljne rečenice.

U prijevodu primjera (10) ponovo se navodi zavisna klauza s općim uzročnim veznikom *jer*. Međutim, zavisna klauza nije neposredno povezana s glavnom klauzom, već se općim uzročnim veznikom *jer* veže za osnovnu klauzu. U gramatičkoj strukturi bosanskoga jezika osnovna klauza “može biti dijelom gramatičkog ustrojstva druge klauze, tj. može u isto vrijeme biti i zavisna. Stoga nju treba razlikovati od glavne klauze, koja je uvijek i osnovna, ali nikad nije zavisna” (Jahić, Halilović & Palić, 2000: 420).

¹⁰ U gramatičkoj strukturi turskoga jezika atribucija predstavlja “proces u okviru kojega se ishodišna rečenica preoblikuje u atributsku skupinu u kojoj particip ili proparticip obavlja funkciju upravnoga člana” (Solak & Bašić, 2020: 50).

Zaključak

U radu su analizirane gramatičke i značenjske osobitosti uzročnih adverbijalnih skupina koje se izvode dodavanjem ablativnoga nastavka na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica. Analiza se temeljila na primjerima evidentiranim u romanima Kemala Tahira pod naslovom *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı*. U analizi se moglo primijetiti da se adverbijalne skupine uzročnoga značenja mogu derivirati dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s pomoćnim glagolom *imek (biti)*. Isto tako, analiza je pokazala da se adverbijalne skupine uzroka mogu izvoditi i dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica s predikativom *var (ima, postoji, nalazi se) / yok (nema, ne postoji, ne nalazi se)*. U analizi se moglo vidjeti i to da se uzročne adverbijalne skupine koje se izvode dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica mogu koristiti u rečenicama u okviru kojih je identičan subjekt uzročne adverbijalne skupine i korelativnoga predikata kojem je ona podređena, ali i u rečenicama u kojima nije identičan subjekt adverbijalne skupine uzroka i korelativnoga predikata kojem je ona podređena. U analizi se moglo uočiti i to da adverbijalne skupine uzročnoga značenja koje se deriviraju dodavanjem ablativnoga sufiksa na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica nisu uvijek neposredno povezane s finitnim predikatom te da mogu biti podređene korelativnome predikatu koji čini odgovarajući infinitni glagolski oblik.

Kada se govori o značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskome jeziku, u prijevodu analiziranih primjera upotrebljavale su se zavisnosložene rečenice s uzročnom klauzom. Zapravo, u prijevodu su se koristile uzročne zavisne klauze koje se vežu za glavnu, odnosno osnovnu klauzu općim uzročnim veznicima *jer*, *zato što* i *budući da*. To ukazuje na činjenicu da su uzročne zavisne klauze koje se vežu za glavnu ili osnovnu klauzu uzročnim veznicima značenjski bliske turskim

adverbijalnim skupinama uzroka koje se deriviraju dodavanjem padežnoga nastavka za ablativ na imenske skupine koje u procesu nominalizacije nastaju preoblikom imenskih ishodišnih rečenica.

Izvori

- EŞİ – Tahir, K. (2005). *Esir Şehrin İnsanları*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- EŞM – Tahir, K. (2010). *Esir Şehrin Mahpusu*. 10. Baskı, İstanbul: İthaki Yayınları.
- YA – Tahir, K. (2010), *Yol Ayrımı*. 4. Baskı, İstanbul: İthaki Yayınları.

Literatura

- Adıgüzel, H. (2016). *Açıklamalı – Örnekli Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Bašić, M. (2019). *Somatski frazemi u turskome i ekvivalenti u bosanskom jeziku: kognitivnolingvistička analiza* (neobjavljena doktorska disertacija). Univerzitet u Sarajevu. Sarajevo.
- Bozkurt, F. (1992). *Türklerin Dili*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Bulduk, T. B. (2018). Türkiye Türkçesi Ağızlarında Farklı Bir Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki ve Çekimi. *Turkish Studies: Language / Literature*, 13 (20), 225–244.
- Çakmak, S. (2013). “Var” ve “Yok” Sözcüklerinin Morfolojik Kimliği. *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (4), 463–471.
- Ceritoğlu, M. (2014). Dönüştürme Zamiri ve Kırgız Türkçesindeki Kullanımı Üzerine. *Turkish Studies*, 9 (3), 351–364.
- Çiçek, A. (2014). Emir Kipi Üzerine. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 333–351.
- Čaušević, E. (1996). *Gramatika suvremenoga turskog jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čaušević, E. (2018). *Ustroj, sintaksa i semantika infinitivnih glagolskih oblika u turskom jeziku: turski i hrvatski jezik u usporedbi i kontrastiranju*. Zagreb: Ibis grafika.

- Čaušević, E. & Kerovec, B. (2021). *Turski i hrvatski u usporedbi i kontrastiranju: sintagma i jednostavna rečenica*. Zagreb: Ibis grafika.
- Demir, T. (2006). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Kurmay Kitap Yayın Dağıtım.
- Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümcebilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1995). Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine. *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 61–72.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. 21. Baskı, İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gencan, T. N. (2007). *Dilbilgisi*. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Gülensoy, T. (1995). *Türkçe El Kitabı*. 2. Baskı, Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları.
- Güven, M. (2015). Türkçede Kendi Zamiri ve Kendi Zamiri İle Oluşmuş Kelime Öbeklerinin Kuruluş Biçimi. *Uşak Üniveristesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (4), 341–356.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlhan, N. & Kabadayı, C. (2017). *Türk Dilinde Olumsuzluk*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Jahić, Dž., Halilović, S. & Palić, I. (2000). *Gramatika bosanskoga jezika*. Zenica: Dom štampe.
- Kara, F. (2011). “Bil” Tasvir Fiilinin İşlevleri. *Turkish Studies: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (1), 1421–1438.
- Karaağaç, G. (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karademir, F. (2015). Türkçede İsim Cümlesi ve Alabildiği Öğeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 204–219.
- Korkmaz, Z. (1959). Türkçede -acak/-ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C: 17, 159–170.

- Korkmaz, Z. (2007). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mihajlov, M. S. (1965). *Issledovanija po grammatike tureckoga jazyka. Perifrasticeskie formy tureckoga glagola*. Moskva: Nauka.
- Özmen, M. (2000). Türkçede Değil Kelimesi ve Kullanımları. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 29 (0), 189–244.
- Solak, E. & Bašić, M. (2020). Prilog proučavanju konverbâ i kvazikonverbâ u djelu Kutadgu bilig i savremenome turskom jeziku. *Prilozi za orijentalnu filologiju*, vol. 69, 47–69.
- Topal, E. (2012). Türkçede Ek Fiil (-İ) Üzerine Düşünceler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 649–654.

OBSERVATIONS REGARDING EXTENDED CAUSATIVE VERBAL ADVERBIALS IN THE MODERN TURKISH LANGUAGE

Edina Solak, PhD
Mirza Bašić, PhD
Amina Hadžimejlić, MA

Abstract

In the grammatical structure of the Turkish language, the ablative case suffix can also in certain contexts express causation. Thus, causative adverbial phrases can be derived by adding the ablative case suffix to noun phrases formed during the process of nominalization by transforming the initial clauses with finite predicates, where the function of the correlative is marked by verbal nouns ending in *-DIk / -(y)AcAk*. Based on concrete (con)textual examples, this paper aims to analyze grammatical and semantic structures of causative adverbial phrases derived by adding the ablative case suffix to noun phrases formed during the process of nominalization by transforming the initial clauses with finite predicates. A contrastive analysis, which also analyzes semantically similar syntactic structures in the Bosnian language, is used to indicate similarities and differences within syntactic structures expressing causation in these two genetically and typologically different languages. The basic sources of the analysis are the following novels by Kemal Tahir: *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* and *Yol Ayrımı*.

Keywords: Turkish language, Bosnian language, causative adverbial phrases, ablative case suffix, initial noun clauses

أ. د. أدينا سولاك، كلية الآداب- جامعة زينيتسا

د. ميرزا باشتش، كلية الآداب- جامعة زينيتسا

م. أمينة حجميليتش، جامعة زينيتسا

بعض الملاحظات على الألفاظ الظرفية الفعلية الممتدة للمعنى السببي في

اللغة التركية المعاصرة

الملخص

إن لاحقة حالة الجر في البنية النحوية للغة التركية يمكن أن تشير أيضًا إلى المعنى السببي في سياقات معينة. ومن هذا المنطلق إن المجموعات الظرفية السببية يمكن أيضًا أن تشتق عن طريق إضافة لاحقة الجر إلى مجموعات الأسماء التي تتشكل في عملية التسمية عن طريق تحويل الجمل الأصلية المؤسسة على المسند المحدود والتي تكون وظيفة أداة التعريف المباشرة هي أسماء الفعل في -DIK / -AcAk)y . واستناداً إلى أمثلة نصية محددة، يأتي هدف البحث وهو تحليل البنى النحوية والدلالية لمجموعات الأسباب الظرفية المشتقة بإضافة لاحقة الجر إلى المجموعات الاسمية التي تكونت في عملية التسمية من خلال إعادة تشكيل الأسماء الاسمية الجمل الأصلية مع المسند المحدود. يحاول البحث عن طريق التحليل التقابلي، الذي يتم فيه تحليل التراكيب النحوية القريبة من الناحية الدلالية في اللغة البوسنية، أن تشير إلى أوجه التشابه والاختلاف داخل التراكيب النحوية التي تعبر عن معنى السبب في لغتين مختلفتين وراثيًا ومنطقيًا. والمصدر الأساسي للتحليل هو روايات كمال طاهر بعنوان Esir .Yol Ayrımı، Şehrin Mahpusu Esir، Şehrin İnsanları

الكلمات المفتاحية: اللغة التركية، اللغة البوسنية، مجموعة الألفاظ والتعبير الظرفية السببية، لاحقة حالة الجر، الجمل الاسمية الأصلية.